

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500246 Filosofia	OB	2	1

Professor de contacte

Nom: Mercè Rius Santamaria

Correu electrònic: Merce.Rius@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

No n'hi ha cap.

Objectius

1. Aprendre a distingir l'ètica com a reflexió filosòfica, és a dir, com a reflexió en un medi discursiu específic: el propi d'una forma de coneixement no equiparable ni a la ciència ni al sentit comú.
2. Arribar a comprendre i practicar correctament aquesta mena de discurs.
3. Aprendre a reconèixer els grans temes i problemes que s'hi han plantejat fins ara.
4. Integrar allò que se n'aprengui en la formació filosòfica adquirida durant el primer curs del Grau.
5. Aprendre a relacionar els problemes ètics amb els filosòfics en general, tot copsant identitats i diferències entre els uns i els altres.

Competències

- Analitzar i sintetitzar els arguments centrals dels textos fonamentals de la filosofia en les seves diverses disciplines.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Reconèixer i interpretar temes i problemes de la filosofia en les seves diverses disciplines.

Resultats d'aprenentatge

1. Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma, tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa.
2. Comunicar de forma oral i escrita, amb correcció, precisió i claredat, els coneixements adquirits.
3. Construir textos normativament correctes

4. Establir relacions entre ciència, filosofia, art, religió, política, etc.
5. Expressar, tant oralment com per escrit, els temes i els problemes bàsics de la tradició filosòfica.
6. Llegir comprensivament textos filosòfics bàsics.
7. Relacionar els elements i els factors propis de textos de la tradició filosòfica
8. Resumir els temes i els arguments exposats en un debat filosòfic clàssic.

Continguts

Tema 1. La racionalitat ètica.

- a) L'objecte de l'ètica: fins, deure, valors.
- b) Ètica i moral.
- c) Ètica, política i dret.
- d) Ètica, antropologia i religió.

Tema 2. L'ètica del bé o de la identitat.

1. L'ordre just: introducció general.
2. La virtut ciutadana.
  - a) Els sofistes: la il·lustració atenenca.
  - b) Sòcrates: intel·lectualisme ètic i defensa del senderi.

Tema 3. La cerca de la felicitat: lectura de l'Ètica nicomaquea.

Tema 4. La moral de la intenció o de la consciència.

1. La llibertat de l'acte.
  - a) La llibertat de la persona.
  - b) El sentit de l'existència.
2. La voluntat del mal.
  - a) Pere Abelard: la falta moral com a consentiment.
3. Racionalisme i voluntarisme.

Tema complementari (si escau): Nocions sobre la moderna normativitat ètica.

Metodologia

Durant les sessions presencials, la professora exposarà els temes del programa detallant-ne els conceptes principals, emmarcats en l'argumentació apropiada. L'orientació per a la lectura de textos també hi estarà compresa, amb especial incidència en les lectures obligatòries, que seran:

Aristòtil, Ètica nicomaquea, llibres I, II, III (1110a-1113a), V, VI, X (1176b-1181b).

P. Abelard, Ètica.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
classe magistral	35	1,4	4, 7, 8
orientació lectura de textos	10	0,4	6
Tipus: Supervisades			
tutories	20	0,8	2, 5
Tipus: Autònomes			
estudi i elaboració de treballs	27,5	1,1	1, 2, 3
lectura bibliografia recomanada	50	2	6, 7

Avaluació

Es faran controls periòdics d'assistència, que contribuiran a perfilar l'avaluació. També hi contribuiran les entrevistes personals o tutories, i les intervencions a classe en la mesura que s'inscriguin en una dinàmica dirigida per la professora.

Com s'indica a l'apartat de bibliografia, l'estudiant haurà de treballar les lectures obligatòries en les edicions recomanades; sense excepció, tret que hagi obtingut el vistiplau de la professora per usar-ne una diferent.

Pel que fa als treballs o recensions fets a casa (si escau), hauran de complir els requisits establerts per a la seva presentació, que la professora indicarà en cada cas (a l'aula, i també explicitant-los al Campus Virtual). Es tractarà d'una condició imprescindible perquè siguin acceptats, és a dir, avaluables.

L'avaluació fonamental consistirà en tres proves escrites, que la professora anunciarà oportunament (en funció del desenvolupament del curs) a l'aula i al Campus Virtual.

El contingut de la primera prova seran els temes 1 i 2 del programa.

El contingut de la segona serà el tema 3 del programa.

El contingut de la tercera serà el tema 4 del programa. Els/les alumnes que no hagin superat la primera prova (temes 1 i 2) tindran l'oportunitat de fer-ne la recuperació junt amb l'avaluació corresponent al tema 4.

Per ser "avaluable", cal haver realitzat totes les primeres proves d'avaluació sense cap excepció, i en el dia i l'hora establerts (vegeu, més avall, "normes d'organització"). Ergo, si no és així, resultarà "no avaluable" -ni, tampoc, "reavaluable".

Per accedir al a "reavaluació" (en la data fixada per Gestió Acadèmica), caldrà haver aprovat almenys un dels tres exàmens, i haver obtingut en qualsevol cas unes qualificacions superiors a 2.

L'examen de reavaluació no estarà pensat per apujar nota. Si cap estudiant vol intentar-ho, haurà de parlar abans amb la professora, qui decidirà si reuneix les condicions indispensables, així com el procediment a seguir.

La nota final es calcularà de la manera següent:

La primera prova comptarà el 25% de la nota final.

La segona i la tercera prova, un 35% cadascuna.

Assistència regular i participació: 5%.

La mitjana ponderada només es calcularà si cap dels exàmens no ha obtingut una nota inferior a 4,5. Es considerarà aprovada l'assignatura només a partir del 5.

Normes d'organització:

Un cop transmeses les preguntes de l'examen i donades les consegüents instruccions, ja no podrà entrar ningú més a l'aula; és a dir, el retard implica que es desestima l'oportunitat (única i irreplicable en aquestes circumstàncies) d'acreditar els coneixements adquirits. Es farà una excepció si l'alumne/a al·lega una causa justificada amb la documentació pertinent. També podrà incorporar-s'hi si es compromet a portar la susdita justificació posteriorment; però el material que hagi lliurat sota aquestes condicions serà destruït en cas que no compleixi el seu compromís abans del dia anunciat per fer públiques les qualificacions. En el cas que li resulti impossible d'acreditar satisfactòriament el motiu del retard, la prova corresponent quedarà ajornada fins a la data de la reavaluació (fixada per Gestió Acadèmica); ara bé, l'estudiant la podrà dur a terme si, i només si, ha superat les altres dues proves, o almenys obtingut un 5 de mitjana.

Qui surti de l'aula de l'examen no hi podrà tornar a entrar (si no és per causa major).

En cas que es programi alguna prova elaborada a casa, l'alumne/a l'haurà de lliurar -personalment- en el dia i a l'hora estipulats, i en el lloc que s'anunciarà oportunament. Només s'acceptarà fora de la data i hora previstes si l'alumne/a pot justificar la seva absència amb la documentació pertinent i dins dels períodes raonablement establerts (a la sessió següent o, si això no és possible, posant-se de seguida en contacte amb la professora per saber de quin marge es disposa). D'altra banda, si sap per endavant que, per alguna raó de pes, no la podrà dur personalment, haurà d'arribar a un acord previ amb la professora perquè algú altre lliuri el treball en el seu lloc.

Respecte a la possibilitat d'enviar treballs per correu electrònic, només es farà efectiva si la professora ho disposa així en el seu moment. En cas contrari, seran desestimats. Igualment seran desestimats els que es deixin a la bústia de la Secretaria, tret que s'hagi obtingut abans el vistiplau de la professora.

Quan un/a alumne/a es comprometi a assistir a una tutoria i no ho faci, només si justifica satisfactòriament la seva absència tindrà una altra oportunitat. Si arriba a la cita amb retard, se li dedicarà només la resta del temps que s'haurà fixat per endavant.

L'examen de reavaluació es farà a la data anunciada per la direcció del Centre. (Vegeu, més amunt, els requisits establerts per accedir-hi.)

La revisió de cada examen es durà a terme en la data que s'anunciarà a l'aula durant la prova i/o en penjar les notes al Campus Virtual.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
assistència i participació	5% de la nota final	0,5	0,02	1, 2, 5
primera prova: examen	25 % de la nota final	2	0,08	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8
segona prova: examen	35 % de la nota final	2,5	0,1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8
tercera prova	35 % de la nota final	2,5	0,1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8

Bibliografia

Manuais:

Història

De temàtica completa:

Camps, V., Breve historia de la ética, RBA, Barcelona.

Camps, V. ed., Historia de la ética, 3 volums, Crítica, Barcelona. (Obra col·lectiva.)

MacIntyre, A., Historia de la ética, Crítica.

De temàtica parcial:

Bilbeny, N. ed., Grans fites de l'ètica, Cruïlla, Barcelona. (Obra col·lectiva.)

Conceptes

De temàtica completa:

Bilbeny, N., Ética, Ariel, Barcelona.

Cooper, D., Value Pluralism & Ethical Choice, St. Martin's Press, New York.

Höffe, O. ed., Diccionario de ética, Crítica.

De temàtica parcial:

Tugendhat, E., Lecciones de ética, Gedisa, Barcelona.

Bibliografia per a cada tema

Tema 1: La racionalitat ètica.

a) L'objecte de l'ètica:

G.E.M. Anscombe, Intención, Paidós / ICE-UAB, Barcelona.

E. Lévinas, Ètica i Infinit, Barcelonesa d'Edicions, Barcelona.

J. S. Mill, El utilitarismo, Alianza, Madrid.

G. E. Moore, Principia Ethica, col·lecció Textos Filosòfics (T.F.), Laia -Edicions 62, Barcelona.

M. Scheler, Ética, Caparrós, Madrid.

L. Wittgenstein, Conferencia sobre ética, Paidós / ICE-UAB, Barcelona.

b) Ètica i moral:

J.L. L. Aranguren, Ética, Alianza.

A. Pieper, Ética y moral, Crítica.

F. Nietzsche, La genealogia de la moral, T.F.

F. de la Rochefoucauld, Màximes, Ensiola Ed., Mallorca.

J.-P. Sartre, L'existencialisme és un humanisme [diverses edicions].

c) Ètica, política i dret:

C. Bowra, La Atenas de Pericles, Alianza.

B. Constant, Sobre el espíritu de conquista. Sobre la libertad en los antiguos y en los modernos, Tecnos, Madrid.

(N.D.) Fustel de Coulanges, La ciudad antigua [diverses edicions: Península, Edhasa, Iberia].

L. Strauss, Derecho natural e historia, Círculo de Lectores, Barcelona.

Fonts històriques:

Els sofistes, Fragments i testimonis, T.F.

Plató, Apologia de Sòcrates, Critó, T.F.

Cicerón, Sobre los deberes, Tecnos.

Ciceró, El somni d'Escipió. L'amistat, T.F.

F. Vitoria, La ley , Tecnos.

d) Ètica, antropologia i religió:

L. Duch, Les dimensiones religiosas de la comunitat, Abadia de Montserrat, Barcelona.

Fonts:

H. Bergson, Les dues fonts de la moral i de la religió, T.F.

E. Durkheim, Les formes elementals de la vida religiosa, Edicions 62.

L. Lévy-Bruhl, L'ànima primitiva, Edicions 62/Diputació de Barcelona.

J.S. Mill, La utilidad de la religión, Alianza.

Tema 2: L'ètica del bé o de la identitat.

Introduccions:

G. Colli, El nacimiento de la filosofía, Tusquets, Barcelona.

W. Jaeger, Paideia, Fondo de Cultura Económica (FCE), México/Madrid.

F. Nietzsche, La filosofía en la época trágica de los griegos, Valdemar, Madrid.

J.P. Vernant, Los orígenes del pensamiento griego, Eudeba, Buenos Aires - Paidós, Barcelona.

Fonts:

De Tales a Demòcrit, El pensament presocràtic, Edicions de la Ela Geminada, Girona, 2011.

Plató, Hípias menor, Bernat Metge, Barcelona.

, Fedre, Bernat Metge.

, Protàgores, T.F.

, Gòrgias, Bernat Metge.

, República, Bernat Metge.

Estudis:

L. Strauss, El problema de Sócrates, Pòrtic, Barcelona.

R.M. Hare, Platón, Alianza.

Tema 3: La cerca de la felicitat: lectura de l'Ètica nicomaquea.

Fonts:

Aristòtil, Ètica nicomaquea, Bernat Metge.

, Psicologia [De anima], T.F.

Epictet i Marc Aureli, Enquiridí i Reflexions, T.F.

Epicur, Lletres, Bernat Metge.

Sèneca, Lletres a Lucili, Bernat Metge.

Estudis:

W. Jaeger, Aristóteles, FCE.

J. Moreau, Aristóteles y su escuela, Eudeba.

W.D. Ross, Aristotle [Aristóteles, Charcas, Buenos Aires.]

A. Heller, Aristóteles y el mundo antiguo, Península, Barcelona.

(Sobre l'ètica aristotèlica):

Tomás de Aquino, Comentarios a la Ética a Nicómaco de Aristóteles, EUNSA, Pamplona, 2001.

P. Aubenque, La prudencia en Aristóteles, Crítica.

R.A. Gauthier, La morale d'Aristote, Presses Universitaires de France (PUF), Paris.

A. Kenny, The Aristotelian Ethics, Clarendon Press, Oxford.

, Aristotle on the Perfect Life, Clarendon Press.

Altres:

A.A. Long, La filosofía helenística, Alianza.

B. Farrington, La rebelión de Epicuro, Laia.

C. García Gual, Epicuro, Alianza.

E. Lledó, El epicureísmo: una sabiduría del cuerpo, del gozo y de la amistad, Montesinos, Barcelona.

, El epicureísmo, Taurus, Madrid.

K. Marx, Diferencia entre la filosofía de la naturaleza de Demócrito y Epicuro, Sexto Piso, México, 2004.

M. Zambrano, El pensamiento vivo de Séneca (amb selecció de textos) Cátedra, Madrid.

Tema 4: La moral de la intenció o de la consciència

La Bíblia, Gn 2:7-3:24; 22:1-19; Jo 1:1-18; Ac 2:1-13.

Fonts:

Sant Agustí, Confessions, Proa, Barcelona.

, La Trinitat, T.F.

Pere Abelard, Ètica, T.F.

Sant Tomàs d'Aquino, Antologia metafísica, T.F.

Guillem d'Ockham, Antologia filosòfica, T.F.

Erasme/Luter, Del lliure albir. Del serf albir, T. F.

G. W. Leibniz, Compendio de la controversia de la Teodicea, Encuentro, Madrid.

I. Kant, Sobre el fracaso de todo ensayo filosòfic en la Teodicea, Encuentro.

Estudis:

J. Huizinga, El otoño en la Edad Media, Alianza.

H. A. Oberman, Lutero, Alianza.

Complementaris:

S. Kierkegaard, Temor i tremolor, Marbot, Barcelona.

, El concepto de la angustia, Alianza.

M. Scheler, Gramàtica de los sentimientos (sel·lecció), Crítica.

M. Weber, L'ètica protestant i l'esperit del capitalisme, Edicions 62.

[Actuals]:

J. M. Esquirol, Què és el personalisme?, Pòrtic.

M. Rius, "Ser o existir", a De vuelta a Sartre, Crítica.

Tema complementari (si escau):

Fonts:

D. Hume, Tratado de la naturaleza humana, Tecnos.

, Investigació sobre els principis de la moral, T.F.

I. Kant, Prolegòmens, T.F.

, Fonamentació de la metafísica dels costums, T.F.

Atenció!

Pel que fa a les lectures obligatòries, les edicions recomanades són, per ordre de preferència:

Aristòtil, Ètica nicomaquea, Fundació Bernat Metge, Barcelona.

Aristóteles, Ètica nicomáquea, Ed. Gredos, Madrid.

P. Abelard, Ètica (junt amb Història de les meves dissorts), Edicions 62, Barcelona, col·lecció "Textos filosòfics".

P. Abelardo, Conócete a ti mismo, Tecnos, Madrid.

Si l'estudiant disposa de cap altra edició, haurà de demanar el vistiplau de la professora.

